

УДК 791(477)(092)''19''

Дєдков М. В.¹, Сизова Є. О.²

¹ канд. іст. наук, проф. ЗНТУ

² студ. гр. БАД-538 ЗНТУ

ВИДАТНІ КІНЕМАТОГРАФІСТИ УКРАЇНИ ХХ СТОЛІТТЯ.

Мистецтво кінематографа є важливою складовою в сучасній українській культурі. Протягом своєї історії воно не лише відіграло важливу роль у становленні національної свідомості нашого народу, але й продовжувало кращі традиції українського мистецтва, як професійного, так і народного. Українські кінематографісти відкрили нову сторінку в літописі світового кіномистецтва, утвердивши в ньому самобутню неповторність вітчизняної культури. Нині творчість наших талановитих співвітчизників — режисерів, композиторів, акторів — є цінним надбанням світового кінематографа [1].

1. Олександр Довженко (1894-1956) є класиком та родоначальником українського кінематографу. Він є митцем світового масштабу, його творчість вплинула на розвиток світового кіномистецтва, а на його картинах вчаться митці в Американській та інших провідних кіноакадеміях світу. 1934 року на Міжнародному кінофестивалі у Венеції режисер отримав приз за свій фільм «Іван» [2].

У стрічках Довженко, особливо ранніх, незмінно поєднувалися ліризм і експресія, гуманізм і революційна патетика, філософська споглядальність і політична злободенність, національний епос і сучасність.

Картини його «революційної трилогії», в яку входять «Звенигора», «Арсенал», «Земля» і сьогодні включаються в списки найкращих фільмів усіх часів. А відсилання до творчості Довженка можна знайти у таких майстрів як Стенлі Кубрик, Бернардо Бертолуччі, Терренс Малік і Вуді Аллен [3].

2. Іван Кавалерідзе (1887-1978) Скульптор, художник і режисер, ще в 30-і роки заробив статус дисидента. Його славетні пам'ятники: княгині Ользі в Києві, Тарасу Шевченку в Полтаві та Ромнах, Богдану Хмельницькому в Чернігові, Артему у Святогорську є визнаними шедеврами монументального мистецтва.

Проте мало хто знає, що величезний доробок його художніх фільмів складає близько 20 кінострічок, у створенні яких він брав безпосередню участь.

Його картини «Злива», «Коліїщина», «Прометей» стали експериментами, в яких пошук нових засобів кіномови здійснювався на предмет глобальних питань історії. Не дивно, що роботи ці або викликали

різку критику, або і зовсім заборонялися. «Наталка Полтавка» Кавалерідзе стала першим досвідом в специфічному театралізованому жанрі фільму-опери, який набув поширення і у вітчизняному, і в зарубіжному кіно в другій половині ХХ століття [3].

3. Сергій Параджанов (1924-1990) - радянський кінорежисер і сценарист. Втім, Параджанова навряд чи можна назвати радянським режисером. За свою кар'єру він не створив жодного зразка соціалістичного реалізму, залишаючись до кінця вірним експресії і почуттям. У той же час він вніс великий внесок у поетику українського, грузинського та вірменського кіно. У 1964 році за мотивами творів М. М. Коцюбинського Сергій Параджанов поставив фільм "Тіні забутих предків" про життя гуцула Івана. Ця картина вражає напруженням народних пристрастей і образотворчої виразністю. Фільм удостоївся 39 міжнародних нагород та 28 призів на кінофестивалях (із них — 24 гран-прі) у 21 країні світу.

Параджанов - один з найцікавіших режисерів ХХ століття, унікальний майстер, створив свою неповторну кінематографічну мову, і в житті був людиною настільки незвичайною, що його примхи часто сприймалися оточуючими чи не як безумство. Непередбачуваний, епатажний, з іскрометною фантазією і пристрастю до різного роду містифікацій, він п'ять років провів у таборах суворого режиму, за якими пішли п'ятнадцять років творчого простою. І все ж ця людина знайшла в собі сили повернутися до улюбленої професії і завоювати світове визнання. Його фільми отримали більше тридцяти призів на міжнародних кінофестивалях, ним захоплювались Фелліні, Антоніоні, Годар, Вайда, Мастроянні, Ів Сен-Лоран, Висоцький, його друзями були Андрій Тарковський, Тоніно Гуерра, Михайло Вартанов [4].

4. Іван Миколайчук (1941-1987) – кінозірка 60-70-х років, тоді майже жоден фільм не обходився без його участі. 34 ролі в кіно, 9 сценаріїв та 2 режисерські роботи. Він був особливий, народний, справжній, найкращий. «Я не знаю більш національного народного генія... До нього це був Довженко» -- казав про Миколайчука великий Параджанов. В його особі українська нація має світового немирущого позитивного героя, який пробуджував національний дух українців».

Вже у фільмі «Пропала грамота» (1972), який знімався на Полтавщині, Миколайчук був не лише виконавцем ролі козака Василя, а й співрежисером. А у 1979-му, незважаючи на утиски, Івану Миколайчуку вдалося втілити давню мрію - зняти свій фільм. «Вавілон ХХ» прозвучав як вибух в українському кінематографі. Яскравий, наповнений фантастичними і водночас реальними образами фільм увібрав в себе все найкраще, що міг їй дати Миколайчук-сценарист, Миколайчук-режисер і нарешті Миколайчук-актор. Хтось із кінокритиків назвав «Вавілон ХХ» трагіфарсом, хтось

кваліфікував його стилістику як народне бароко. У 1980 р. картина завойовує приз «За кращу режисуру» на Всесоюзному кінофестивалі у Душанбе. Подальшу долю митця затьмарили адміністративні утиски поетичного кіно, що сприймалося як «націоналістичний ухил» у культурі. Миколайчук більше не давали знімати. Хоч у нього й були спроби продовжити себе в режисурі. У 1983-му були написані «Небилиці про Івана», а у 1984-му режисер готувався до роботи над фільмом за цим сценарієм, та постановку «Небилиць...» було дозволено тільки восени 1986 року. На жаль, через важку хворобу, розпочати зйомки фільму він так і не зміг. У житті цього видатного актора, режисера та сценариста було все, щоб стати міфом не лише національного, але й світового кінематографу - якби жив він не в закритому суспільстві [5].

Отже, українцям неодмінно є чим пишатися. Свого часу українські фільми мали всесвітнє визнання, а українські режисери та актори отримували престижні міжнародні нагороди. Незважаючи на перешкоди вони творили, надихали та вселяли в людей надію. Зараз ми можемо тільки з гордістю оцінити внесок та цінність їх творчості, переглядаючи їх кінострічки, наповнені національним духом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Література та мистецтво, Кіномистецтво України ХХ ст., 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iskustvo-i-lit.ucoz.ru/news/kinomistectvo_ukrajini_khkh_st/2015-04-05-492
2. Кращі українські фільми усіх часів й народів, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/blog/pberest/read/33433/Krashhi_ukrajinski_filmy_vsih_chasiv
3. Великі режисери та Україна, Павло Орлов, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу –: <https://tvkinoradio.ru/article/article530-velikie-rezhisleri-i-ukraina>
4. День українського кіно: режисери і актори, які стали легендами, Марина Настевич, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/ukr/kino/article/94085-den-ukrainskogo-kino-rezhisleri-i-aktori-yaki-stali-legendami.htm>
5. Іван Миколайчук: життєвий та творчий шлях, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://otherreferats.allbest.ru/culture/00205868_0.html